

vrstni talenti, in to v velikih občinah, pri okrajnih zastopih, v deželnih zakladih, pri denarnih zavodih. S temi ustanovami bi se naj omogočil študij pridnim talentom.

Ti pa naj bi upoštevali, da talent brez pridnosti ne doseže uspeha.

Glasbena Matica je središče umetniške vzgoje v glasbi. Koliko glaslova izhaja v deželo iz tega zavoda!

Ali mislite, da je upodabljalca umetnost za narod manj važna? Za omiko, obrt in občo blagost naroda bi bila važnejša nego glasba. Naj se torej tudi socialna politika za to zanima!

Talentov je dovolj. Dajte jim delo, krog! Ni dvoma da bodo novi časi rodili nove pojave v umetnosti. Dvignil se bo nov duh v umetnosti. Vzgoja ne sme iti mimo teh pojavov.*

IX. Duša naše umetnosti.

Vidov dan je rodil svojo umetnost, kakršna je bila primerna velikemu zgodovinskemu dogodku in tedanjemu času. Ovekovčela ga je narodna pesem, narodna umetnost, Opeval ga je guslar, opeval ga je ves narod: — danes ga opeva umetna pesem.

Niti Vidov dan ni uklonil velikega duha jugoslovanskega naroda, kaj bo šele vzklilo iz naše zmage.

Vstali nam bodo spomeniki kakor Meštrovičev na Kosovem polju in pričali bodo o naši bedi, naših bolih, porazih in končno o naši zmagi, o zmagi velikega našega jugoslovanskega duha.

Gospodstvo bolje si ni dosti proslavljeno: čini naših junakov so do sedaj pisari samo šele s krvjo in živje le v naših srcih, v srcih celega jugoslovanskega naroda.

Naša vzgoja bodi prešinjena tega slavnega duha velikih korenin preteklih in sedanjih časov. Vznikniti morajo nove smeri v njej. Nastale bodo nove naloge.

Duh faraonov je ustvaril piramide, duh verskih Judov velike katarske pavode, duh Grkov neumrlive kiparske in stavbne umetnosti i. t. d. Kaj pa ustvari naš duh? — Naj se utelesi v velikih delih naših umetnikov! Da pa bo to mogoče, morajo delovati v to svrhu vsi činitelji v domovini. — Zlasti mora biti vzgoja prava. Naj ne najdejo veliki momenti majhnega rodu!

Pri vsi umetniški vzgoji pa velja živjeti načelo: Razvijajmo se iz lastne moči na svoji rodni zemlji iz narodovih korenin!

Tu vpliv naj bude le kakor mladika, ki se vpeni drevesu, da ga oplemeni, pa njegove vrste in njegovega notranjega zdravega značaja ne izpremeni, ampak ga ojači.

Narod je šele mrtev, če se ubije njegov duh.

Tako se je godilo Grkom, ko jim je bila vzeta kultura. Rim so ubili tuji bogovi. Rusiji so najprej izpodkopali temelje razni vplivni ljudi, ki niso upoštevali narodnega duha, izpriena aristokracija s pariškimi šegami, nemoralno činovništvo, — potem pa pisatelji, ki niso pisali narodu in njegovim potrebam primerno.

Gospodstvo nas oropa sovražnik le tedaj, če te že ubil duha narodu na tleh naših našloviteljev zgodovine.

Grška pravljica pripoveduje: Antaios, sin morskega boga Posejda in Gaie, vladar v Libiji, je bil silovit velikan, nepremagljiv v boju, dokler se je dotikal matere zemlje. Vse tuice je prisilil, da so se bojevali z njim; premagance pa je pomoril. — Heraklel ga je zadavil med tem, ko ga je držal nad zemljo, da se je ni dotikal.

Vse naše delo uspe (in tudi naša umetnost postane velikan), dokler se bomo držali svoje matere zemlje!

Naj ne pride tuiec Heraklel, da nas zadavi ko bi nas mogel oddaliti od naše rodne zemlje!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

* Učiteljsko društvo za ormoški okraj je zborovalo dne 5. avgusta t. l. pri Svetinjah. Udeležba je bila dobra, posebno od zunanjih gostov, ki so zastopali pet učiteljskih društev, in sicer pujsko: okr. šol. nadzornik Pavel Flere, Ivan Zolmer, Roza Randl; ljubomersko: okr. šol. nadzornik Ivan Koropec, Fran Caherl s hčerko; Fran Cvetko; mariborsko: Ivan Tomažič, Venigerholec; celjsko: Josip Culek; ljubljansko strokovni tajnik Zaveze Rudolf Dostal.

*) Vsa priden učitelj najde v svojem razredu talente. Baš v tem oziru ima narodno učitelstvo velike zasluge, ker je našo takih talentov odkrilo in jih podpiralo. Ni dvoma, da bo na tej poti napredovalo.

Društveni predsednik tov. Jos. Rajšp izraža veselje na mnogostevnih zborovalcih, katerih je bilo 57; od domačega društva 39, t. j. 81 %, gostov pa 18; omenja vzrok, zakaj tokrat zopet pri Svetinjah zborujemo; poslavljamo se namreč od domačega nadučitelja Ludovika Šijanca in njegove soproge naše tovarišice Antonije Šijančeve, ki oddeta v Razvanje pri Mariboru in sta bivala 16 let pri Svetinjah, se udeleževala vestno zborovanj, pogostila nas rada ko smo zborovali pri Svetinjah. Oba sta bila zavedna društvenika, tovariš Šjanec ves čas delaven odborik in zadnja leta podpredsednik, ki je dostikrat merodajno odločil s svojimi dobro premišljenimi nasveti in predlogi. Dobre dovite, šale in humor je imel vedno na razpolago in nas tako zabaval na zborovanjih in izletih, pa tudi v našem stanovskem kladu. Na predlog tovariša Porekarja ga je društvo imenovalo častnim članom. Gnjnjen se je zahvaljeval za imenovanje, zagotavljal, da jemlje s seboj on in njegova žena najboljše spomine iz ormoškega okraja.

Tovarišica Angela Porekarjeva in nadzornik Pavel Flere sta poročala o učiteljskem kongresu v Beogradu, ter je njuno podajanje, posebno subjektivni del, zelo ugajalo. Tovariš ravnatelj Anton Kosi je v svoji dobro in vestno sestavljeni psihološki razpravi o spanju in sanjah govoril: 1. o organih, ki sodelujejo pri spanju, 2. kako nastane spanje, 3. o važnosti spanja, 4. o skrbi za dobro spanje, 5. kaj so sanje in kako nastanejo, 6. o razlaganju sanj, 7. o mesečnosti in mori.

Po zborovanju so se zborovalci sestali v Zavrtnikovih gostilni, da se po izvršenem dnevnem redu malo porazgovore s svojimi gosti. Govorilo se je o neodrešenih domovini, o naših mejah, o plebiscitu, ter zadonelo iz večjih grih Jadransko morje. Pred zborovanjem že pa sta Šijančeva pogostila potrebne in od daleč dole zborovalce: hvala jima!

Priljudne zborovanje se vrši po potrebi v novembru ali v decembru.

Iz Jugoslavije.

— Začasne okrajne šolske nadzornike na blivšem Kranjskem so bili imenovani po poverjeništvu za uk in bogočastje: za črnomaljski okraj Matko Kantč, za novomeški okraj Janko Grad, za krški okraj Ljudevit Stasny, za kočevski okraj Jos. Novak, za litjski okraj Karel Rostohar, za kranjski okraj Fortunat Lužar, za radovljski okraj Karel Simon, za kamniški okraj Janko Polak, za ljubljansko okoličico Avgust Piric in za ljubljansko mesto Makso Hočevnar.

— Verstovškova imenovanja razveljavljena. Iz Beograda poročajo: Minister prosvete je razveljavil od poverjenika Verstovška protizakonito izvršeno imenovanje okrajnih šolskih nadzornikov.

— Protest proti okr. šolskim nadzornikom. Dne 2. septembra se je vršila seja deželne vlade za Slovenijo. V tej seji je poverjenik za pravosodje dr. Žerjav podal sledečo izjavo: Gospod poverjenik za uk in bogočastje, kakor mi je bilo priobčeno od g. predsednika dr. Brejca, je samostalno izvršil imenovanje okrajnih šolskih nadzornikov na blivšem Kranjskem. Tudi je odstavil okrajnega šolskega nadzornika Šijanca v Mariboru in tam namestil novega nadzornika Finka. Na podlagi obstoječega zakona, na podlagi sklepa ministrskega sveta in opetovanih izjav g. ministra prosvete, na podlagi vse prakse od marca 1919 more taka imenovanja veljavno izvršiti samo g. minister prosvete. V sled tega v izogib posledic pozivljam g. poverjenika za uk in bogočastje, naj eventualne že napravljene dekrete prekliche. Osebe, imenovane od nekompetentnega činitelja, niso s tem pridobile nobenih pravic, in učiteljstvo napram njim nima nobenih dolžnosti. Državna blagajna, katere bi takim osebam izplačala prejemke, bi po svojih funkcijah za ta izdatki bila odgovorna. Ravno tako okrajni glavarji, ki bi pripustili od nekompetentne osebe imenovane nadzornike v poslovanje. Nikakor ni dopustno, da pod geslom avtonomije zavladajo anarhija.

— Uradniška pragmatika in učiteljstvo. Iz Beograda poročajo: Minister za konstituantno je izjavil, da je uradniška pragmatika končana in da jo predloži te dni ministrskemu svetu. — Ljubljansko poverjeništvu Udrženja Jugoslovanskega Učiteljstva se je obrnilo na centralo v Beogradu s sledečo vlogo: Kakor razvidno iz časopisnih poročil, pride v kratkem uradniška pragmatika pred ministrski svet. Z ozirom na to, si usoja: N. J. U. Poverjeništvu Ljubljana opozoriti na sledeče:

1. Da se učiteljstvo osnovnih in meščanskih šol unese v splošno uradniško pragmatiko;
2. da se uvrsti učiteljstvo v tej pragmatiki v ono kategorijo, ki mu gre po predizobrazbi, to je s položeno srednješolsko maturo;
3. da se uvrsti meščanskošolsko in strokovno učiteljstvo specialnih šol za en razred višje;
4. da se uvrsti tudi učiteljice ženskih ročnih del (na katere se je poprej pozabilo) in otroške vzravnice v kategorijo, v katero so uvrščeni državni uradniki s 4 razredi srednje šole oziroma z dovršeno meščansko šolo.

— Službena pragmatika. »Jutro« poroča: Beograd, 7. septembra. Ministrstvo ustavotvorne skupščine pripravila pooblaštilni predlog da izda uredbi, s katero se javlja službena pragmatika in predpisi v prisilnem delu.

— V našem poročilu o okr. šol. nadzornikih se je v naglici poročalo, da je en sam neklerikalni nadzornik v listi poverjenika Vrstovška. Popravljamo, da sta dva, ker nočemo delati nikomur krivice.

— Tako se govori! Pred kratkim je bilo imenovanih nekaj referentov iz vrst ljudskošolskega učiteljstva v ministrstvo prosvete. Pri nastopu službe nagovoril jih je minister Svetozar Pribičević tako-le: »Gospodo, ne zaboravite nikada, da ste ponikli iz kola učiteljskega, in ne zaboravite na nade, koje vaši dojučerašnji drugovi na vas polažu. Poslove osnovne nastave ja predajem v ruke učitelja, jer verujem, da jih oni najbolje poznaju i da za vodenje istih imaju najviše smisla, ljubavi i razumevanja. U mnoge stvari osnovne nastave ja nisam posvećen i rešavaću ih onako, kako mi ih vi predložite. Čuvajte se, da vaši drugovi u vašem radu ne dožive razočarenja.« ... Tako torej govori mož, ki mu je pri sreč blagor šolstva in učiteljstva. Kaj neki pravi k temu gospod predsednik našega višjega šolskega sveta, ki odriva kar celotno učiteljsko organizacijo od svojega vzvišenega predsedniškega mesta?

— § 15. vol. zakona sprejet. V 117. seji narodnega predstavništva dne 1. t. m. se je razpravljalo o § 15. vol. zakona, ki govori o pasivni volilni pravici državnih uradnikov ter so posamezni govorniki govorili za in proti. Vlada je zahtevala, da se sprejme člen kakor je predlagan, t. j. v obliki, da državni uradniki ne dobe volilne pravice, razven če se odrečejo svoji službi, češ, da ne gre, da bi kdo obenem vršil dve dolžnosti. Člen 15. je bil z večino sprejet, kakor je bil predlagan. V četrti 2. t. m. se je glasovalo o volilni zakonu, ki je bil v celoti sprejet. Proti je glasovalo le 23 poslancev. Tako smo učitelji zgubili zaenkrat pasivno volilno pravico, katere nam niti pokojna Avstrija ni nikoli odrekala.

— Reaktiviranje ženskega učiteljstva v Mariboru. Iz Beograda poročajo včerajšnjemu »Jutru«: Minister prosvete Pribičević je odredil reaktiviranje državnega ženskega učiteljstva v Mariboru. Poverjeništvu za uk in bogočastje je pozvano, da nemudoma stavi predloge, da se more žensko učiteljstvo takoj otvoriti.

— Skrb za prekmursko učiteljstvo. Vlada je poslala nekaj prekmurskih učiteljev na počitniški tečaj v Št. Vid nad Ljubljano, da se priučijo knjižnemu slovenskemu jeziku. Bilo bi to zelo potrebno; zakaj prekmurski župnik Klekl baže dela z vso silo na to, da bi uvedel v šole prekmurski dialekt. Dokler so bili Madžari gospodari, je bilo umljivo, da je Klekl pisal v tem narečju; a kaj hoče zdaj v Jugoslaviji z njim? Morda hoče z njim doseči prekmursko »vogersko« kulturno avtonomijo? vprašuje prof. dr. Ilešič v sobotnem »Narodovem« članku »Ob Muri«. — V nedeljo, 5. t. m. je bil sokolski zlet v istem Št. Vidu nad Ljubljano. Da ne bi prišlo prekmursko učiteljstvo v kake stike s Sokolstvom, so priredili gospodje iz Škofjivih zavodov z učitelji izlet na Bled ter se tako previdno izognili liberalni sokolski nevarnosti, ki je Prekmurcem pretela v Št. Vidu nad Ljubljano. To postopanje kaže, da se prekmurski tovariši ne vadijo samo v knjižnem jeziku, temveč da se urijo tudi v izvestni politiki, ki naj jo vpeljejo v Prekmurju v veliko veselje plivanuša Klekla, da bo potem še z večjo korajžo udrihal po »brutalno antikristjanskem Učiteljskem Tovarišu«. Seveda so vpok, plivanušu Kleklu ljubši »verjajoči židovi in protestanti«, kakor pa pošteno in zavedno slovensko učiteljstvo.

— Imenovanja. Minister za socialno politiko dr. Kukovec je imenoval na gluhonemice sledeče učiteljske moči: Franca Grma, Rudolfa Dostala, Iv. Erbeznika, Ljubo Dermela in Vito Zupančičevo.

— Mariborski Nemci so naprosili našo vlado, da bi jim vpeljala v mariborski gimnaziji nemške paralele. V seji deželne vlade, ki se je vršila dne 2. t. m., je bila prošnja mariborskih Nemcev odklonjena, ker za dijake nemške narodnosti v Sloveniji popolnoma zadostuje realna gimnazija z nemškim učnim jezikom v Ljubljani. Ker se absolventi realne gimnazije brez vsakega nadaljnega izpita lahko vpišejo na tehniških visokih šolah, je potrebi nemškega prebivalstva po srednjih šolah v vsakem oziru zadoščeno.

— Pričetek šolskega leta 1920 — 21 na 1. drž. gimnaziji in drž. realki v Ljubljani. Prijava učencev za 1. razred in onih za drugi do osmi oz. drugi do sedmi razred, ki prihajajo z drugih zavodov, v sredo, 15. septembra od 8. do 12. ure v ravnateljevi pisarni. Zelasiti se je v spremstvu staršev oz. njihovih namestnikov. In prinesiti s seboj zadnje letno izpričevalo in krstni list. Sprejemni izpiti za prvi razred se vrše v četrtek, 16. septembra ob 8. uri, oni za drugi do osmi oz. drugi do sedmi razred prično v četrtek, 16. septembra. Ponavljalni in dodatni izpiti se vrše 16. in 17. septembra. Vpisovanje učencev, ki so že doslej obiskovali zavod, in na novo sprejetih v soboto, 18. septembra točno

ob 8. uri v razredih, v katere spadajo, 20. septembra ob 8. uri sveta maša, 21. septembra točno ob 8. uri se prične pouk. Natančnejša določila o pričetku šolskega leta so objavljena na uradni deski v avli.

Ravnateljstvo.

— Pričetek šolskega leta 1920/21 na javnih mestnih meščanskih šolah ljubljanskih. Na javnih mestnih meščanskih šolah ljubljanskih prične se šolsko leto 1920/21 v četrtek, dne 16. septembra 1920, s priporočanjem sv. Duha in v petek, dne 17. septembra 1920, z rednim šolskim poukom. Vpisavalo se bode v torek, dne 14. in v sredo, dne 15. septembra 1920, vselej od osmih do dvanajstih dopoldne, in sicer: Za I. mestno deško meščansko šolo v šolskem poslopu na Prulah št. 13; za I. mestno dekliško meščansko šolo v šolskem poslopu na Sv. Jakoba trgu št. 1; za II. mestno dekliško meščansko šolo v šolskem poslopu na Gasilski cesti št. 242. Vstop v I. razred meščanske šole je dovoljen le onim učencem in učenkam, ki so dovršili(e) V. razred ljudske šole s splošno popolnim uspehom. Otroci, ki ne stanejo v Ljubljani, se načelno pri vsprejemu odklanjajo. Vse podrobnosti se poizvedo pri šolskih ravnateljstvih ob vpisavanju.

— Na državnem učiteljsku v Ljubljani je za šolsko leto 1920/21 vpisovanje v deško in dekliško vadnico v četrtek dne 16. septembra, v otroški vrtec in v letnike obeh učiteljskih pa v petek 17. septembra vsakokrat od 8. do 10. ure. Podrobnosti so razvidne na razglasu v veži šolskega poslopa. Ravnateljstvo.

— Na deški meščanski šoli v Mariboru je vpisovanje dne 15., 16. in 17. t. m. Zavod bo letos izpopolnjen v toliko, da bo imel tudi slovenski četrti razred. V celem bo 10 razredov.

— Pouk na ljudskih in meščanskih šolah v Prekmurju se je pričel v sredo 1. septembra, izvzemši one šole, katerih voditelji so na enomeščnem tečaju v Št. Vidu nad Ljubljano. Na teh šolah se začne pouk s 13. septembrom.

— Na deški in dekliški meščanski šoli v Trzinu se vrši isensko vpisovanje v četrtek, dne 16. septembra od 8.—12. ure. — Redni pouk se prične v petek, dne 17. septembra ob 9. uri s službo božjo. Ravnateljstvo razpolaga še s par stanovanji za deklice, kakor tudi za dečke. — Ravnateljstvo.

— Tov. M. Umberger nam je poslala za Jugoslovansko Matico znesek 207 K, kot dar učenka V. razreda ljudske šole v Hrastniku, katero svoto smo izročili tuk. pisarni za zasedeno ozemlje v Pražakovi ulici. S tem, da se zavedni tovarišici v imenu Jugoslov. Matice naškreneje zahvaljujemo, želimo, da bi našla v učiteljskih krogih obilo posnemanja. Pojdi in stori tudi ti tako!

— Razstava otroških ročnih del jugoslovanske dece v Londonu. V Londonu se priredi izložba otroških ročnih del jugoslovanske dece. V ta namen se rabijo najrazličnejši predmeti, ki so jih napravili otroci sami. V prvi vrsti spadajo sem razne igrače n. pr.: vozički, jarni, klepetci, mlinski, razne pletenine iz trave in slame, pastirske piščalke, košarice, lesene figurice itd. Kdor hoče sodelovati, naj pošlje predmete do 20. septembra poverjeništvu za socialno skrb v Ljubljani. Za tako važno zadevo bi bilo pač treba obvestiti potom časopisja v prvi vrsti učiteljstvo, ki pač lahko sodeluje pri tako važni stvari.

— Za našo deco. Po zahtevi francoske vlade bo ministrstvo za prosveto poslalo v jeseni v Francijo po 10 siromašnih dečkov in deklic, katerih očetje so padli v vojni na Francoskem, kjer bodo ob stroških francoske vlade hodili v šolo.

— Odkritje Škrabčevega spomenika. V nedeljo, 12. t. m. bo v Hrovači pri Ribnici slovesno odkritje spominke plošče pokojnemu našemu jezikoslovcu-učeniku natru Stanislavu Škrabcu. Vzpored slavnosti je izšel že v javnih glasilih, zato ne navašam vzporeda. Ključem pač tem potom vsemu učiteljstvu širom Slovenije, posebno na onemu našega okraja: Uporabite priliko in pohitite ob tej priliki na dom pokojnega slavljenca. Pridružite se kot kulturni delavci množicam, ki pohite tega dne v prijazno ribniško dolino. Počastite tako spomin moža, ki so ga italijanske granate pregnale iz solčne Gorice, ki so ga ognale z priljubljenimi Kostanjevci z vrička cvetja in tihe poezije v svet, pretregale mu plodonosno delovanje in ga položile prav potovo v prezgodnji grob Slava njegovemu spominu! — Predsedstvo kočevskega okraj učiteljskega društva.

— Odredba glede šolnine. Odredba ministrstva prosvete, s katero se povišuje s prihodnjim šolskim letom šolnina, je izdana le za Srbijo. V drugih pokrajinah države, torej tudi v Sloveniji, ostane dosedanja šolnina brez vsakega poviška.

— Učiteljstvo obrtno nadaljevalnih šol za Ljubljano ima 13. septembra (ponedeljek) ob 4. uri pop. na II. mestni deški li šoli (na Grabnu) sestanek in važno posvetovanje. Udeležite se zanesljivo vsi!

— Poziv koroškim tovarišem! Prigodoma regentovega obiska v Mariboru dne 29. junija t. l. sem tik pred odhodom večernega vlaka, ki vozi proti Pljuju, našel v vestibulu glavne postaje na tleh usnjeno, že precej obrabljeno denarnico. Kl-